

מה כל כך מצחיק בראש חודש אדר?
ר' מ. נבון

תענית כט: א

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, ...

רש"י מסכת תענית דף כט עמוד א

משנכנס אדר - ימי נסים היו לישראל: פורים ופסח.

שמות ג: יב

וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזָה לְךָ הָאוֹת כִּי אֶנֶכִּי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה:

רש"י שמות ג: יב

... ושאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלושה חדשים שיצאו ממצרים. ...

תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א

+ שמות יט+ ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעה רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן, הדרור קבלה בימי אחשורוש. דכתיב +אסתר ט+ קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר.

אסתר ט

(כב) פִּימִים אֲשֶׁר נָחַו בָּהֶם הַיְהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפְּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֵּה וְשִׂמְחָה וּמְשֻׁלֹּחַ מְנוֹת אִישׁ לְרַעְיָהוּ וּמִתְנֹנֹת לְאֲבִיּוֹנִים:

תורה תמימה הערות אסתר פרק ט הערה כ

וענין השמחה אפשר לומר דהיא שמחת הנפש מלמוד התורה ועבודת ה' כמש"כ פקודי ה' ישרים משמחי לב:

אסתר ט

(א) וּבִשְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר בְּשִׁלּוּשֵׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהַעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ אִיבֵי הַיְהוּדִים לְשִׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפְּךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַמָּה בְּשָׂנְאֵיהֶם:

In classical philosophy, **dialectic** (Greek: *διαλεκτική*) is controversy, viz., the exchange of arguments and counter-arguments respectively advocating *propositions* (theses) and *counter-propositions* (antitheses). The outcome of the exercise might not simply be the refutation of one of the relevant points of view, but a synthesis or combination of the opposing assertions...

דיאלקטיקה (ביוונית *διαλεκτική*), היא השקפה פילוסופית הרואה את תהליך ההתפתחות בעולם הרוח או החומר בדרך של ניגודים (תזה ואנטי תזה), ומאבק בדרך הדרגתית או מהפכנית. עד שנוצרת אחידות הניגודים (סינתזה).

ויקרא ז

(יב) אִם עַל תּוֹדָה יִקְרִיבוּן [אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות - רש"י] וְהִקְרִיב עַל זִבְחַת תּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוֹלַת בִּשְׂמֵן וְרִקְיָקִי מִצּוֹת מִשְׁחִים בִּשְׂמֵן וְסֹלֶת מִרְבֶּכֶת חֲלוֹת בְּלוֹלַת בִּשְׂמֵן: ...

חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קנה סעיף מא [1748-1820, וילנא]

מי שאירע לו נס, וכל שכן בני עיר, יכולין לתקן בהסכמה עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות אותן יום לפורים (והפ"ח בסי' תצ"ז חולק עליו בסעי' י"ד). ונראה לי דאותה סעודה שעושים בשביל הנס היא סעודת מצוה אף לפי דבריו, כמו שכתב ב"ש"ש ב"ק סי' ל"ז דכל סעודה שעושים לזכר נפלאות ה' היא סעודת מצוה ע"ש, ...

וכן אנו עושים על הנס שנעשה לנו בשנת תקס"ד אור ליום ט"ז כסליו, שהיתה הריגה בחצר שאני דר בו מחמת הבערה שיצאה ללהב מן פולווער (אבק שריפה) ונפלו כמה בתים בחצר וגם בית אחד שלי. ומחרד שהיו שם כל בני ביתי, נפל בי חצי חומות וקורה אחת. והחומה נפל על בתי וויטקע, עד שהיה כפסע בינה לבין המות. וכן אשתי נתפצעה בפניה, השפה העליונה לכמה חתיכות, והשיניים התחתונים כולם נשברו בפיה. וגם בחדר שישבתי שם עם בני, נשברו החלונות והדלת, ונתקבעו החומות. וגם נעשה בגב בני בי' נקבים. ובכל בני ביתי כולם וממני, אין אחד שלא יצא מהם על כל

פנים איזה טיפות דם. וה' יתברך ברחמיו וחסדיו חשב לנו הדם כקרבת לכפר, והצילנו ונשארנו כולנו בחיים. אף שהיה לי היזק גדול כמה מאות אדומים, החליף ה' יתברך בחסדיו דמים לדמים. וזולתנו נהרגו בעונותינו הרבים בחצרי ל"א נפשות. וגם בחצר המנוח מהו נח במהו פייבש ובנו הנגיד הרבני המופלא מהו פייבש נתבקעו החומות והכיפות. והדברים ארוכים לכתוב השגחת השמים על אנשי החצר, מי שראוי להנצל ולהזדמן לשם מחצרות אחרים שיהרגו, ולהראות כי עיניו על כל דרכי איש. ולמען ספר נפלאות ה', כדכתיב [תהילים קיא, ד] זכר עשה לנפלאותיו, קבלתי עלי ועל זרעי בלי נדר יום ט"ז כסליו, אחר שהוא בלאו הכי במדינתנו בהרבה קהלות יום תענית לחברא קדישא גומלי חסדים, לעשותו כמעט חציו לה' על כל פנים, ומי שיוכל יתענה. ובלילה שאחריו, יתאספו יחד תיכף אחר מעריב וידליקו נרות כמו ביום טוב ולומר שיר היחוד כולו בנעימה ובמתון, ושיר הכבוד בזמרה, ואחרי זה מזמורי תהלים במתון, ואלו הם, קי"א קי"ו קי"ז כ"ג כ"ד ל"ד ס"ו ק' ק"ג קכ"א קכ"ל קכ"ד קכ"ח קכ"ט קמ"ג קמ"ח קמ"ט קנ"ו. ואחרי זה לעשות סעודה ללומדי תורה למי שאפשר, וליתן צדקה כברכת ה' כפי השגת ידו. ה' ירפא שבר עמו.

R. Soloveitchik's Theory of Emotions

- Mood versus Emotional Experience
- Dialectical Existence:
 - (1) Totality of our Emotional Life;
 - (2) Continuity of our Emotional Life.
 - Temporal Succession
 - Antithetic Experience Awareness

... the spectrum of emotions manifest ... in an all-embracing experience. ... in each emotional experience there is the center-directed glance and the peripheral look. ... while emphasis is placed upon the central theme of one's experience, the attendant peripheral motifs are nevertheless relevant and meaningful.

הגדה

- הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמפריים.
- מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להתמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, וגאלם, שנאמר: ויאפי את הבצק אשר הוציאו ממפריים. עגת מצות, פי לא חמץ, פי גרשו מפריים ולא יכלו להתמקמה, וגם צדה לא עשו להם.

R. Soloveitchik's Theory of Emotions

Only in the paradoxical unity of contrasts is an emotion redeemed from its primeval qualities. Joy, for instance, is a great feeling if it is separated from its antithetic emotion, sadness, not by a sharp line but rather by an infinite series of gradations, like the transitions in the rainbow – thus not breaking up the continuity of communication between both ends of the table of emotions. When completely bounded in and isolated from the adjacent areas of emotional activity and related to only a single existential aspect, joy forfeits its worth and significance. In such a case it turns into hilarity, an emotion which loses sight of central realities and helps man escape responsibilities. Judaism has discriminated between absurd gaiety and meaningful joy, between holelut and simhah.

ברכות לב:

מאי "וגילו ברעדה"? אמר רב אדא בר מתנא אמר רבה במקום גילה שם תהא רעדה. ... מר בריה דרבינא עבד הלולא לבריה [עשה חתונה לבנו], חזנהו לרבנן דהוו קבדחי טובא [ראה שהרבנים היו מאד שמחים], [לא]. [ייתי כסא דמוקרא [הביא כוס יקר], בת ארבע מאה זוזי, ותבר קמייחו [ושבר אותו לפניו], ובעצבו [היו כבד ראש]. ... אמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטי בהלולא דמר בריה דרבינא: לישרי לן מר! - אמר להו: ווי לן דמיתנן, ווי לן דמיתנן! ... אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, שנאמר: +תהלים קכ"ו+ אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה, אימתי - בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה.

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות לראש חודש אדר [ב]

כי בעולם הזה אין מקום להשחוק כמו שאמרו (ברכות ל"א א) אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר (תהלים קכ"ו, ב') "אז ימלא שחוק פינו" ולא הביא תחילת הפסוק "ישוב ה' את שיבת ציון" כי גם בזמן המקדש לא היה עוד מקום להשחוק עד לעתיד כמו שנאמר "אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה" שאז יהיה השמחה בתכלית התגלות השלימות.